

Lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 26/2026 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Juho Martikainen, oikeusministeriö
- vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Katja Harakka, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- ylijohtaja Pasi Kumpula, Tuomioistuinvirasto
- käräjätuomari, osastonjohtaja Leena Kinnunen, Pirkanmaan käräjäoikeus
- syyttäjälitarkastaja Karoliina Kontturi, Syyttäjälaitos
- johtava kihlakunnanvouti Aki Virtanen, Ulosottolaitos
- lakimies Heidi Lokasaari, Rikosseuraamuslaitos
- poliisitarkastaja Konsta Arvelin, Poliisihallitus
- täytäntöönpanopäällikkö Sakari Haataja, Oikeusrekisterikeskus
- professori Olli Mäenpää
- professori (emerita) Tuula Linna
- apulaisprofessori Tatu Hyttinen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- sisäministeriö
- valtiovarainministeriö
- Verohallinto
- Puolustusvoimat
- Rajavartiolaitos
- Tulli

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sakon täytäntöönpanosta annettua lakia ja kymmentä muuta lakia.

Esityksessä ehdotetaan, että sakon täytäntöönpanosta annetun lain säännökset sakon muuntorangaistuksen määräämisestä ja menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta uudistettaisiin. Tavoitteena on selkeyttää sääntelyä ja parantaa viranomaisten edellytyksiä huolehtia täytäntöönpanotehtävistä.

Lisäksi maksuajan myöntämistä koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että maksuajan myöntäminen voisi nykyistä paremmin tapahtua sähköisesti. Tämä helpottaisi maksuajan hakemista niin Oikeusrekisterikeskuksen kuin maksuvelvollisenkin kannalta.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan pääosin vuonna 2028. Eräät menettämisseuraamusten täytäntöönpanoa koskevat säännökset tulisivat kuitenkin voimaan jo syksyllä 2026.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sakon täytäntöönpanosta annettua lakia (672/2002) ja kymmentä muuta lakia.

Sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään rahamääräisten seuraamusten ja eräiden muuhun omaisuuteen kohdistuvien seuraamusten täytäntöönpanosta, josta huolehtii Oikeusrekisterikeskus. Laki on tullut voimaan vuonna 2002.

Samoihin aikoihin lain voimaantulon kanssa otettiin käyttöön Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotietojärjestelmä Rajsa, joka puolestaan uudistetaan Oikeusrekisterikeskuksessa käynnissä olevassa tietojärjestelmähankkeessa. Nyt käsiteltävä hallituksen esitys liittyy tietojärjestelmän uudistamiseen.

Nyt käsiteltävä esitys perustuu työryhmätyöhön, jossa on käyty läpi kaikki rahamääräisten seuraamusten täytäntöönpanoa koskevat säännökset ja on laadittu kokonaisvaltainen esitys säännösten muuttamisesta. Työryhmätyön perusteella on viime vuonna käsitelty hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 5/2025 vp, LaVM 6/2025 vp). Kyseiseen esitykseen liittyvät lait ovat tulleet voimaan 1.1.2026.

Nyt käsiteltävässä jälkimmäisessä esityksessä uudistetaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain loput luvut. Esitys sisältää sellaisia lainmuutoksia, jotka edellyttävät muutoksia Oikeusrekisterikeskuksen tietojärjestelmään. Nämä tietojärjestelmämuutokset tehdään osana käynnissä olevaa tietojärjestelmähanketta.

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

Esityksen mukaan sen tavoitteena on selkeyttää ja yhtenäistää sakon täytäntöönpanosta annetun lain nojalla täytäntöön pantavien seuraamusten täytäntöönpanosäännöksiä (HE, s. 25).

Tavoitteena on myös yksinkertaistaa saatavien perintämenettelyä. Voimassa olevat säännökset perustuvat pitkälti manuaalisesti tapahtuvaan perintään. Edellä mainitun tietojärjestelmähankkeen yhteydessä täytäntöönpano on tarkoitus mahdollisimman pitkälle automatisoida ja manuaalisista menettelyistä luopua. Myös säännöksiä pyritään muuttamaan siten, että sähköinen täytäntöönpanomenettely olisi mahdollista. Maksuajan myöntämistä koskevilla muutoksilla parannettaisiin Oikeusrekisterikeskuksen mahdollisuuksia hyödyntää automaattista päätöksentekoa selvissä maksuaikaa koskevissa asioissa.

Vastaavalla tavalla tavoitteena on selkeyttää myös muuntorangaistusmenettelyä ja menettämisseuraamusten täytäntöönpanoa. Erityisesti menettämisseuraamusten täytäntöönpanossa myös viranomaisten tehtävänjakoa on tarkoitus selventää. Muutoksilla parannetaan viranomaisten edellytyksiä huolehtia täytäntöönpanotehtävistä ja muutetaan viranomaisten välistä tehtävänjakoa nykyistä tarkoituksenmukaisemmaksi.

Sääntelyn selkeyttämisen lisäksi esityksen mukaan tavoitteena on parantaa maksuvelvollisten oikeusturvaa muun muassa säätämällä muutoksenhakuoikeudesta Oikeusrekisterikeskuksen päätöksiin ja täsmentämällä esimerkiksi maksuajan myöntämistä koskevaa sääntelyä.

Esitys sisältää lukuisia yksittäisiä säännösmuutoksia, joilla edistetään edellä mainittuja tavoitteita.

Lakivaliokunta pitää esityksen tavoitteita perusteltuina ja kannatettavina. Myös viranomaisten toiminnan tehostaminen tietojärjestelmiä ja teknologiaa sekä mahdollisuuksien mukaan automaatiota hyödyntäen on kannatettavaa. Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomioin ja muutosehdotuksin.

Maksuajan myöntäminen ja automaattinen päätöksenteko

Esityksen 1. lakiehdotuksen 14 § sisältää säännökset määräajan antamisesta saatavan maksamiseen ja 15 § säännöksen maksuajan myöntämisestä. Esityksen mukaan maksuajan myöntämistä koskevia säännöksiä muutetaan siten, että maksuajan myöntäminen voi nykyistä paremmin tapahtua sähköisesti. Maksuajan myöntämistä koskevilla muutoksilla on esityksen perustelujen mukaan tarkoitus parantaa Oikeusrekisterikeskuksen mahdollisuuksia hyödyntää automaattista päätöksentekoa selvissä maksuaikaa koskevissa asioissa.

Sakotäytäntöönpanolain 14 §:n 1 momentti korvataan joustavuuden lisäämiseksi säännöksellä, jonka mukaan ”Oikeusrekisterikeskus voi maksuvelvollisen hakemuksesta antaa saatavan maksamiseksi enintään kolmen kuukauden määräajan, jos maksuvelvollinen todennäköisesti maksaa saatavan määräajan kuluessa.”

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

Lisäksi 15 §:ää muutetaan sisällyttämällä sen 1 momenttiin säännös, jonka mukaan ”Oikeusrekisterikeskus voi maksuvelvollisen hakemuksesta myöntää saatavalle maksuaikaa enintään vuoden, jos maksuvelvollinen ei henkilökohtaisten olosuhteidensa tai terveydentilansa vuoksi kykene ilman maksuaikaa maksamaan saatavaa ja jos maksuvelvollinen todennäköisesti maksaa saatavan maksuajan kuluessa. Erittäin painavista syistä maksuaikaa voidaan myöntää pitemmäksikin aikaa.”

Säännösehdoituksista ensimmäinen on uusi ja jälkimmäisellä muutetaan nykyisen 14 §:n 1 momentissa säädettyä maksuajan myöntämissääntelyä. Molempia säännösehdoituksia tarkoittaen perusteluissa todetaan, että nämä päätökset olisi mahdollista tehdä nykyistä useammin automaattisesti, jos hallintolaissa säädetyt edellytykset täyttyvät (HE, s. 27—28).

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että automaattisen päätöksenteon välttämättömänä oikeudellisena edellytyksenä on hallintolain 53 e §:n 2 momentin mukaan, että viranomaisen ratkaistavana olevaan asiaan ”ei sisälly seikkoja, jotka edellyttävät tapauskohtaista harkintaa, tai johon sisältyvät tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat virkamies tai muu asian käsittelijä on arvioinut.”

Tältä kannalta on tuotu esiin, että ehdotetun 14 §:n 1 momentin soveltaminen edellyttäisi yleensä maksuvelvollisen maksukykyä ja -halua koskevaa tapauskohtaista harkintaa. Lisäksi ehdotetun 15 §:n 1 momentin soveltaminen edellyttäisi välttämättä tapauskohtaista harkintaa. Näiden säännösten soveltamisessa on siten lainmukaista käyttää automaattista päätöksentekoa vain, mikäli virkamies tai muu asian käsittelijä on ensin arvioinut säännöksissä tarkoitetut seikat, jotka edellyttävät tapauskohtaista harkintaa. Tällainen arviointi on lakisääteisten kriteerien soveltamiseksi tehtävä myös tapauksissa, jotka voivat arvioinnin perusteella osoittautua perusteluissa tarkoitetulla tavalla ”selviksi asioiksi”.

Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että nämä automaattisen päätöksenteon lakiperustaiset edellytykset eivät muilta osin sulje pois automaattisen päätöksenteon mahdollisuutta. On kuitenkin ilmeistä, että automaattisen päätöksenteon käyttöala jäisi käytännössä hyvin kapeaksi, koska ihmisen on joka tapauksessa arvioitava tapauskohtaisesti maksuajan myöntämisen edellytykset molempia säännöksiä sovellettaessa. Perusteluissa esitetty tavoite, jonka mukaan ”maksuajan myöntäminen voisi nykyistä paremmin tapahtua sähköisesti”, on näin ollen tuskin kovin laajasti tai tehokkaasti toteutettavissa ehdotetulla sääntelyllä.

Edellä selostetun valossa lakivaliokunta katsoo, että sääntelyä on perusteltua täsmentää esityksessä ehdotetusta, jotta automaattinen päätöksenteko voisi olla laajemmin mahdollista.

Oikeusministeriöltä saadun selvityksen mukaan ensinnäkin sekä 1. lakiehdotuksen 14 että 15 §:ssä maksuajan edellytykseksi on ehdotettu todennäköisyyttä siitä, että henkilö maksaa saatavan saamansa määräajan puitteissa. Käytännössä tämä arviointi on tarkoitus tehdä hyvin kaavamaisesti sen perusteella, onko maksuvelvollisella Oikeusrekisterikeskuksen tietojärjestelmässä aiempia merkintöjä siitä, että maksamisen määräaikoja ei ole noudatettu. Jos tällaisia merkintöjä ei ole, asia voisi ohjautua automaattiseen päätöksentekoon myönteisen päätöksen tekemistä varten. Jos taas merkintöjä on, asia siirtyisi virkamiehen käsiteltäväksi.

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta ehdottaa jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin todetuin tavoin, että säännösten muotoilua tarkistetaan tältä osin siten, että maksamisen todennäköisyysarvioinnin sijasta edellytyksenä on se, ettei maksuvelvollisen aiempi maksuaikojen noudattamatta jättäminen ole este maksuajan myöntämiselle.

Esityksen sisältämän 1. lakiehdotuksen 15 §:ssä varsinaisen maksuajan myöntämisen edellytyksenä ovat maksuvelvollisen henkilökohtaiset olosuhteet ja terveydentila. Oikeusministeriöltä saadun selvityksen mukaan käytännössä keskeiset maksuajan myöntämisen perusteet liittyvät henkilön työttömyyteen, sairauksiin ja heikkoon taloudelliseen tilanteeseen. Näiden seikkojen arvioiminen on mahdollista tehdä verrattain kaavamaisesti maksuvelvollisen toimittaman selvityksen perusteella. Jotta sääntely tukisi selvemmin automaattista päätöksentekoa, nämä seikat on perusteltua nostaa lain tasolle. Saadun selvityksen mukaan säännöstä on siten mahdollista tältä osin muuttaa siten, että maksuvelvollisen henkilökohtaisten olosuhteiden sisältöä avataan täsmentämällä kysymyksen olevan siitä, jos maksuvelvollinen ei työttömyytensä, taloudellisen tilanteensa, muiden vastaavien henkilökohtaisten olosuhteidensa tai terveydentilansa vuoksi kykene ilman maksuaikaa maksamaan saatavaa. Näin suoraan laissa säädetyn perusteella olisi hallintolain mukaisesti mahdollista muodostaa kaavamaiset käsittelysäännöt sille, milloin hakemus voi ohjautua automaattiseen päätöksentekoon. Oikeudellista harkintaa sisältävät asiat kuten tilanteet, joissa maksuvelvollinen hakisi maksuaikaa muiden vastaavien henkilökohtaisten olosuhteidensa vuoksi ohjautuisivat virkamiehen käsiteltäväksi. Pykälän 1 momentissa tarkoitettua yhtä vuotta pidemmät maksuaikahakemukset ohjautuisivat aina virkamiehen käsiteltäväksi.

Edellä selostetun valossa ja automaattisen päätöksenteon edellytysten vahvistamiseksi lakivaliokunta ehdottaa 1. lakiehdotuksen 14 ja 15 §:n täsmentämistä yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin selostetuin tavoin.

Muuntorangaistuksen määräämismenettely ja muuntorangaistuksen täytäntöönpano

Esityksestä ilmi käyvin tavoin muuntorangaistuksen määräämistä koskeviin säännöksiin ei ehdoteta merkittäviä sisällöllisiä muutoksia (HE, s. 29). Muuntorangaistuksen määräämismenettely säilyisi siten pääosin ennallaan. Kuten nykyisinkin yleensä ulosottomies tai poliisi Oikeusrekisterikeskuksen tekemän etsintäkuulutuksen perusteella haastaisi maksuvelvollisen muuntorangaistusoireidenkäyntiin. Tämän jälkeen syyttäjä esittäisi vaatimuksen muuntorangaistuksen määräämiseksi käräjäoikeudessa ja käräjäoikeus päättäisi muuntorangaistuksen määräämisestä.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin näkemyksiä, joiden mukaan muuntorangaistuksen määräämismenettelyä olisi perusteltua uudistaa laajemmin, esimerkiksi siten, että sakko muunnetaan jo alkuperäisen tuomion yhteydessä tai niin, että muuntoasiat käsitellään kirjallisesti.

Valiokunnan oikeusministeriöltä saaman selvityksen mukaan kyseisiä ehdotuksia on arvioitu esityksen valmistelun aikana ja asiaa on käsitelty hallituksen esityksessä (HE, s. 40–42). Saadun selvityksen mukaan muuntorangaistusmenettelyn digitalisoimisella saavutetaan menettelyn olennaisimmat resurssisäästöt. Tuomioistuimessa tapahtuvasta muuntomenettelystä

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

luopumisella tai sen muuttamisella kirjalliseksi käsittelyksi ei saavutettaisi huomattavia lisäsäästöjä.

Lakivaliokunta pitää esityksessä omaksuttua ratkaisua muuntorangaistuksen määräämismenettelyn osalta tässä yhteydessä perusteltuna. Valiokunta kuitenkin katsoo, että tietojärjestelmän käyttöönoton jälkeen viranomaisten resurssienkäyttöä on syytä seurata. Saadun kokemuksen perusteella on myöhemmin perusteltua arvioida, voitaisiinko esimerkiksi kirjalliseen käsittelyyn siirtymisellä edelleen pienentää menettelyyn käytettävää työmäärää.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa koskevaan sääntelyyn. Keskeisin muutos on se, että Rikosseuraamuslaitos vastaa jatkossa muuntorangaistukseen tuomittujen vankilaan ilmoittautumisajan määräämisestä ja etsintäkuuluttamisesta. Nykyisin näistä tehtävistä vastaavat Ulosottolaitos ja Oikeusrekisterikeskus.

Esityksen mukaan muutos olisi perusteltu, koska tällöin vastuu vankilassa suoritettavien rangaistusten täytäntöönpanosta olisi kokonaisuudessaan Rikosseuraamuslaitoksella (HE, s. 31). Rikosseuraamuslaitoksella olisi paremmat edellytykset valmistella esimerkiksi muuntorangaistukseen tuomittujen päihdekuntoutukseen sijoittamista ja vankilaan ottamista verrattuna nykyiseen. Tämä koskisi erityisesti sellaisia tuomittuja, joille ilmoittautumisaika määrätään.

Esityksen mukaan muutos lisäisi Rikosseuraamuslaitoksen työtä siten, että se etsintäkuuluttaisi kaikki muuntorangaistukseen tuomitut, joita on vuosittain noin 3 000—4 000. Käytännössä suuri osa näistä henkilöistä maksaa sakkonsa ennen vankilaan toimittamista. Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmään on tarkoitus toteuttaa toiminto, jolla etsintäkuulutukset voidaan tehdä vähäisellä työmäärällä, kuten Oikeusrekisterikeskus tällä hetkellä tekee. Näin ollen henkilötyön määrä olisi vähäinen. Menettelyn toimivuus edellyttää sitä, että tiedot maksetuista sakoista tulevat Rikosseuraamuslaitokselle automaattisesti ja että Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmissä on toiminto, jolla etsintäkuulutukset voidaan tehdä.

Lakivaliokunta pitää esityksessä omaksuttua ratkaisua muuntorangaistuksen täytäntöönpanosta ja Rikosseuraamuslaitoksen tehtävistä perusteltuna. Valiokunta painottaa, että tehtävien asianmukainen hoitaminen edellyttää tarvittavien tietojärjestelmien toimivuutta.

Esineen etsiminen asunnosta, henkilön hallusta ja voimakeinojen käyttö

Esityksen 1. lakiehdotus sisältää menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon osalta säännökset esineen etsimisestä asunnosta tai muista tiloista (43 b §), esineen etsimisestä henkilön hallusta (43 c §) ja voimakeinoista (43 d §). Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että mainittujen säännösten osalta olisi epäselvyyttä suhteessa perustuslakiin. Edellä todetun vuoksi lakivaliokunta on pyytänyt valtiosääntöoikeuden asiantuntijaa arviomaan, onko mainittujen säännösten suhteen sellaista eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 2 momentissa tarkoitettua epäselvyyttä suhteesta perustuslakiin, että lakivaliokunnan tulisi pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta.

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

Kotirauhan suoja (43 b §). 1. lakiehdotuksen 43 b §:n 2 momentti sisältää säännökset etsinnän tekemisestä pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitetuista tiloista. Etsinnän tekeminen tällaisiin tiloihin edellyttää perusteltua aihetta olettaa, että etsittävä esine tai eläin on kyseisessä tilassa. Viranomaisella tulee siten olla perusteltu syy etsiä esinettä asumiseen tarkoitetuista tiloista. Sivullisen tiloissa etsinnän tekeminen edellyttää erittäin painavaa aihetta olettaa, että esine tai eläin on siellä. Kynnys kohdistaa toimenpiteitä sivullisen henkilön kotirauhan piiriin olisi siten korkeampi kuin tuomitulla.

Valiokunnan kuuleman valtiosääntöoikeuden asiantuntijan mukaan sääntelyä on arvioitava kotirauhan perusoikeussuojan kannalta ottaen huomioon, että perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Koska etsintää kotirauhan suojan suojaamissa tiloissa ei tehtäisi rikoksen selvittämiseksi vaan rikostuomion täytäntöönpanemiseksi, ehdotettua sääntelyä on arvioitava ensisijaisesti perusoikeuksien turvaamisen näkökulmasta.

Valtiosääntöoikeuden asiantuntijan mukaan perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt kotirauhan piiriin ulottuvia tuomion täytäntöönpanotoimia lähtökohtaisesti hyväksyttävänä perusoikeuksien turvaamiseksi. Valiokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että yksityisoikeudellisen saatavan täytäntöön paneminen turvaa omalta osaltaan velkojan perustuslain 15 §:ssä turvattua omaisuudensuojaa. Myös velkojan perustuslain 21 §:ssä turvattu oikeusturvan kannalta on välttämätöntä, että tuomio ei jää vaille tosiasiallisia vaikutuksia, vaan se on julkisen vallan toimesta tehokkaasti täytäntöön pantavissa (PeVL 12/2002 vp, s 3; PeVL 42/2006 vp, s. 2). Perusoikeus perustuslain 21 §:ssä turvattuun oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ei myöskään olisi toteutettavissa, jos lainvoimaista tuomiota ei olisi mahdollista toteuttaa tehokkaasti.

Valtiosääntöoikeuden asiantuntijan mukaan ehdotetulle sääntelylle on siten perustuslakivaliokunnan käytännön mukaisesti perustuslain 10 §:n 3 momentissa tarkoitettujen hyväksyttävien perusteiden perusteella perusoikeuksien turvaamiseksi. Kotirauhan piiriin ulottuvat toimenpiteet edellyttäisivät säännösperustaisesti perusteltua aihetta, sivullisen kotirauhan osalta erittäin painavaa perustetta, mitä voidaan pitää oikeasuhtaisuuden kannalta asianmukaisena. Ehdotettua laintasoista sääntelyä voidaan myös muuten pitää riittävän täsmällisenä ja tarkkarajaisena.

Valtiosääntöoikeuden asiantuntijan mukaan asiassa ei edellä esitetyt perustelut huomioon ottaen ole sellaista eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 2 momentissa tarkoitettua epäselvyyttä suhteessa perustuslakiin, että lakivaliokunnan tulisi pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta. Edellä selostettuun viitaten sekä saamansa selvityksen valossa lakivaliokunta pitää 1. lakiehdotuksen 43 b §:n sääntelyä oman toimialansa kannalta hyväksyttävänä.

Henkilökohtainen koskemattomuus (43 c §). 1. lakiehdotuksen 43 c §:n mukaan täytäntöönpanotehtävää suorittava virkamies saa ottaa haltuunsa menetetyksi tuomitun esineen, joka on tuomitun yllä tai vaatteissa, jos haltuun ottaminen voi tapahtua puuttumatta loukkaavalla tavalla tuomitun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Ensisijaisesti haltuun ottaminen kuitenkin tapahtuu kehottamalla tuomittua luovuttamaan yllään tai vaatteissaan olevan

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

menetetyksi tuomittu esineen. Sääntely vastaa sisällöltään ulosottokaaren 3 luvun 50 §:ää, joka on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 42/2006 vp).

Valiokunnan kuuleman valtiosääntöoikeuden asiantuntijan mukaan säännösehdotusta on aiheellista arvioida siltä kannalta, että perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Siihen ei saa puuttua mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Henkilökohtaista koskemattomuutta rajoittavan lain tulee olla täsmällinen ja tarkkarajainen sekä muutenkin täyttää perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset, kuten vaatimukset rajoitusten hyväksyttävyydestä ja oikeasuhtaisuudesta (ks. esim. PeVL 64/2018 vp, s. 4).

Valtiosääntöoikeuden asiantuntijan mukaan ehdotettu säännös kieltäisi puuttumisen henkilökohtaiseen koskemattomuuteen sitä loukkaavalla tavalla, joten puuttuminen ei muodostu kovin pitkälle kohdehenkilön henkilökohtaiseen koskemattomuuteen meneväksi. Oikeasuhtaisuuden kannalta on myös merkittävä ensisijaisesti kohdehenkilön omaan toimintaan perustuva haltuun ottaminen. Toimivallan käytölle on hyväksyttävä ja painava peruste toisten perusoikeuksien — erityisesti velkojan omaisuuden suojan ja oikeusturvan sekä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin edellytysten — turvaamisessa.

Valtiosääntöoikeuden asiantuntijan mukaan asiassa ei esitetyt näkökohdat huomioon ottaen ole sellaista eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 2 momentissa tarkoitettua epäselvyyttä suhteessa perustuslakiin, että lakivaliokunnan tulisi pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta. Edellä selostettuun viitaten sekä saamansa selvityksen valossa lakivaliokunta pitää 1. lakiehdotuksen 43 c §:n sääntelyä oman toimialansa kannalta hyväksyttävänä.

Voimakeinot (43 d §). 1. lakiehdotuksen 43 d §:n 1 momentin mukaan täytäntöönpanotehtävää suorittavalla virkamiehellä on menetetyksi tuomitun esineen tai tapettavaksi määrätyn eläimen haltuun ottamiseksi tarvittaessa oikeus käyttää säännöksessä tarkoitettuja voimakeinoja. Voimakeinojen käyttöön oikeutettu virkamies voi käyttää niitä vain siinä määrin kuin voimakeinoja voidaan olosuhteet huomioon ottaen pitää perusteltuina. Voimakeinojen kohteena olevalle henkilölle on kuitenkin varattava tilaisuus toimia itse, jollei täytäntöönpano sen vuoksi vaarannu.

Valiokunnan kuuleman valtiosääntöoikeuden asiantuntijan mukaan voimakeinojen käyttöä on säännöksiä vastaavanlaisella tavalla säännelty muun muassa poliisilain 2 luvun 17 §:ssä, tullilain 22 §:ssä, rajavartiolaiton 35 §:ssä ja ulosottokaaren 3 luvun 83 §:ssä, joten sääntelyä voidaan pitää tavanomaisena. Sääntely täyttää perustuslain 2 §:n 3 momentin edellytyksen, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Sääntelyn hyväksyttävänä tarkoituksena on turvata toisia perusoikeuksia, joita tässä sääntely-yhteydessä ovat erityisesti velkojan omaisuuden suojan ja oikeusturvan sekä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin edellytysten turvaaminen. Sääntely edellyttää myös oikeasuhtaisuuden huomioon ottamista päätettäessä voimakeinojen käytöstä.

1. lakiehdotuksen 43 d §:n 2 momentin mukaan voimakeinoja voidaan käyttää noudattaen, mitä kutakin viranomaista koskevassa lainsäädännössä säädetään. Säännös edellyttää siten muussa laissa olevaa erillistä oikeusperustaa voimakeinojen käytölle ja tuon lain säännöksiä

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

noudattamista niitä käytettäessä. Säännös ei itsenäisesti perusta oikeutta voimakeinojen käyttöön, joten se on luonteeltaan ensisijaisesti informatiivinen viittaussäännös.

Valtiosääntöoikeuden asiantuntijan mukaan asiassa ei esitetyt näkökohdat huomioon ottaen ole sellaista eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 2 momentissa tarkoitettua epäselvyyttä suhteessa perustuslakiin, että lakivaliokunnan tulisi pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta. Edellä selostettuun viitaten sekä saamansa selvityksen valossa lakivaliokunta pitää 1. lakiehdotuksen 43 d §:n sääntelyä oman toimialansa kannalta hyväksyttävänä.

Pakkokeinolain mahdolliset muutostarpeet

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on noussut esiin kysymys siitä, tulisiko pakkokeinolakiin lisätä säännös siitä, ettei takavarikoitua omaisuutta, joka on tuomittava menetetyksi, voitaisi ulosmitattuna myydä ennen kuin turvaamistoimi on lakannut.

Oikeusministeriöltä saadun selvityksen mukaan nyt käsiteltävässä esityksessä on tarkasteltu vain sakon täytäntöönpanosta annetun lain säännöksiä menetetyksi jo tuomitun omaisuuden täytäntöönpanosta. Esitystä valmisteltaessa ei ole arvioitu pakkokeinolain mahdollisia muutostarpeita, koska takavarikkovaihe poikkeaa monilta osin jo menetetyksi tuomitun omaisuuden täytäntöönpanosta. Takavarikon aikaisia ulosmittaustoimia ja muita mahdollisia muutostarpeita tulisikin arvioida erikseen pakkokeinolain säännösten näkökulmasta. Saadun selvityksen mukaan tällaista tarkastelua on mahdollista tehdä pakkokeinolain muutostarpeita arvioivissa hankkeissa. Lakivaliokunta katsookin, että muun muassa takavarikoitun omaisuuteen liittyviä kysymyksiä on perusteltua arvioida tulevissa lainsäädäntöhankkeissa.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

2 luku. Saatavan täytäntöönpano

14 §. Määräajan antaminen saatavan maksamiseen. Pykälä sisältää säännökset määräajan antamisesta saatavan maksamiseen. Edellä yleisperusteluissa selostetuista syistä ja automaattisen päätöksenteon edellytysten vahvistamiseksi lakivaliokunta ehdottaa *1 momentin* tarkistamista siten, että maksamisen todennäköisyysarvioinnin sijasta edellytyksenä on se, ettei maksuvelvollisen aiempi määräaikojen tai maksuaikojen noudattamatta jättäminen ole este maksuajan pidentämiselle.

15 §. Maksuajan myöntäminen. Pykälä sisältää säännökset maksuajan myöntämisestä. Edellä yleisperusteluissa selostetuista syistä ja automaattisen päätöksenteon edellytysten vahvistamiseksi lakivaliokunta ehdottaa *1 momentin* tarkistamista ensinnäkin siten, että maksamisen todennäköisyysarvioinnin sijasta edellytyksenä on se, ettei maksuvelvollisen aiempi määräaikojen tai maksuaikojen noudattamatta jättäminen ole este maksuajan myöntämiselle.

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

Toiseksi valiokunta ehdottaa momentin täsmentämistä vastaavista automaattisen päätöksenteon edistämiseen liittyvistä syistä myös siten, että momentissa tarkoitettujen maksuvelvollisen henkilökohtaisten olosuhteiden sisältöä avataan täsmentämällä kysymyksen olevan siitä, jos maksuvelvollinen ei työttömyytensä, taloudellisen tilanteensa, muiden vastaavien henkilökohtaisten olosuhteidensa tai terveydentilansa vuoksi kykene ilman maksuaikaa maksamaan saatavaa.

21 §. Täytäntöönpanotoimien lepäämään jättäminen. Pykälä sisältää säännöksen tilanteista, joissa Oikeusrekisterikeskus saa jättää täytäntöönpanotoimet lepäämään.

Lakivaliokunta katsoo, että pykälässä käytetty käsite täytäntöönpanotoimien lepäämään jättämisestä ei ole onnistunut. Lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota siihen, ettei lepäämään jättämisen oikeusvaikutus käy ilmi säännöksestä.

Edellä todetun vuoksi valiokunta ehdottaa *21 §:n* sanamuodon tarkistamista siten, että käsite ”lepäämään jättäminen” korvataan käsitteellä ”täytäntöönpanotoimista luopuminen toistaiseksi”, joka kuvaa paremmin sitä, että toimista luovutaan, mutta sana toistaiseksi viittaa siihen, että täytäntöönpanotoimet voidaan käynnistää uudelleen. Näin muotoiltuna säännöksen oikeusvaikutuksia voidaan pitää selvinä, koska sana luopuminen kuvaa yksiselitteisesti sitä, että täytäntöönpanotoimia ei jatketa ja sana toistaiseksi sitä, että kyse ei ole lopullisesta luopumisesta tai raukeamisesta. Valiokunta ehdottaa myös pykälän *otsikon* muuttamista vastaamaan pykälän sisältöä.

36 §. Muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtyminen. Pykälä sisältää säännökset muuntorangaistuksen täytäntöönpanon ryhtymisestä. Pykälän 1 momentin mukaan, kun muuntorangaistuksen määräämistä koskeva ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi tai on pantavissa täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio, Oikeusrekisterikeskuksen on lähetettävä maksuvelvolliselle ilmoitus muuntorangaistuksesta noudattaen, mitä 7 §:ssä säädetään maksukehotuksesta. Valiokunta kiinnittää lakiteknisenä tarkistustarpeena huomiota siihen, että viittaus 7 §:ään on virheellinen. Säännöksessä on sen sijaan tarpeen viitata 6 §:ään. Valiokunta ehdottaa pykälän *1 momentin* tarkistamista tältä osin.

2. Laki rikoslain muuttamisesta

17 luku. Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

23 a §. Eläinsuojelurikokseen liittyvä menettämisseuraamus. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi pykälän 3 momenttia. Pykälän 2 momenttia ei ehdoteta muutettavaksi. Voimassa olevan pykälän 2 momentin mukaan ”Edellä 1 momentissa tarkoitettu menettämisseuraamus tuomitaan syyttäjän vaatimuksesta. Mainittuihin menettämisseuraamuksiin sovelletaan 10 luvun 1 §:ää ja 11 §:n 3 momenttia. Arvon menettämiseen sovelletaan lisäksi 10 luvun 10 §:ää. Muihin kuin 1 momentissa tarkoitettuihin menettämisseuraamuksiin sovelletaan, mitä 10 luvussa säädetään.”.

Lakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että mainitussa 2 momentissa viitataan nyt käsiteltävässä lakiehdotuksessa kumottavaksi ehdotettuun rikoslain 10 luvun 11 §:n

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

3 momenttiin, jonka sisältö osin muutettuna siirretään sakon täytäntöönpanosta annetun lain 45 a §:ään. Näin ollen lakivaliokunta ehdottaa, että myös 2 momenttia muutetaan siten, että viittaus kumottavaan lainkohtaan korjataan viittaukseksi sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin. Selvyyden vuoksi valiokunta ehdottaa, että myös momentin viimeiseen virkkeeseen lisätään viittaus sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin. Lakivaliokunnan ehdottama muutos edellyttää myös lakiehdotuksen *johtolauseen* tarkistamista.

4. Laki tullilain 80 §:n muuttamisesta

80 §. Tullihuutokaupalla tai muulla tavoin myytävät tavarat. Pykälä sisältää säännökset tavaroiden myymisestä tullihuutokaupalla tai muulla tavoin. Esityksessä ehdotetaan muun muassa pykälään lisättäväksi uusi 4 momentti. Sen mukaan ”menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002). Menetetyksi tuomiton esineen täytäntöönpanossa sovelletaan lisäksi tämän pykälän 2 momenttia ja tämän lain 84 §:ää”.

Lakivaliokunta kiinnittää lakiteknisenä tarkistustarpeena huomiota siihen, että pykälän 4 momentissa ei viitata lain 82 §:n 3 momenttiin vastaavasti kuin sakon täytäntöönpanosta annetun lain (1. lakiehdotus) 38 a §:ssä. Lakivaliokunta ehdottaa 4 momentin tarkistamista siten, että siinä viitataan myös lain 82 §:n 3 momenttiin.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Lakivaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 26/2026 vp sisältyvät 3. ja 5.—11. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 26/2026 vp sisältyvät 1., 2. ja 4. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 18, 27, 30 a, 37 ja 53 §, sellaisina kuin niistä ovat 30 a § laeissa 985/2005 ja 462/2011 sekä 37 § laissa 604/2019, *muutetaan* 1 §:n 3 momentin 8 kohta, 3 §:n 2 momentti, 4 §:n 3 ja 4 momentti, 5 §:n 1 momentti, 8, 9, 14—17, 21 ja 22 §, 23 §:n 2 momentti, 3 luvun otsikko, 24—26, 28—32, 34—36, 4 luvun otsikko, 38, 39—45, 45 a, 45 b ja 54 §,

sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 3 momentin 8 kohta, 4 §:n 3 ja 4 momentti, 5 §:n 1 momentti, 8 ja 9 §, 23 §:n 2 momentti sekä 54 § laissa 416/2025, 25 § osaksi laissa 462/2011, 28 § laeissa 462/2011 ja 604/2019, 30 § osaksi laeissa 462/2011 ja 889/2024, 31 ja 36 § laissa 425/2018, 38 § osaksi laeissa 816/2011 ja 756/2014, 41 § laissa 816/2011, 42 § laeissa 1407/2009 ja 756/2014, 44 § osaksi laissa 816/2011 sekä 45 a ja 45 b § laissa 348/2013, sekä

lisätään lakiin uusi 23 b, 38 a, 43 a—43d ja 45 c §, seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään seuraavien muiden rahamääräisten seuraamusten, maksujen ja korvausten täytäntöönpanosta:

8) rikosvahinkolain (1204/2005) 31 §:n mukaiseen valtion takautumisoikeuteen perustuva saatava vahingosta vastuussa olevalta ja mainitun lain 42 §:ssä tarkoitettuun takaisinperintää koskevaan päätökseen perustuva saatava korvauksen saajalta.

3 §

Täytäntöönpanosta vastaavat viranomaiset

Tulli ja Verohallinto huolehtivat 1 momentissa säädetystä poiketen valtiolle tai mainitulle viranomaiselle tuomitun rikokseen perustuvan vahingonkorvauksen ja oikeudenkäyntikulujen

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

korvauksen perimisestä, jos niiden tehtävänä on valvoa valtion etua asiassa. Tulliin ja Verohallintoon sovelletaan tuolloin, mitä Oikeusrekisterikeskuksesta 6—9, 21—23 ja 23 a §:ssä säädetään.

4 §

Täytäntöönpanoilmoitukset

Muu kuin oikeushallinnon viranomainen ilmoittaa ratkaisustaan tallentamalla sitä koskevat tiedot Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotietojärjestelmään. Tietojärjestelmään tallennetaan täytäntöönpanoa varten tarpeelliset tiedot.

Edellä 3 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa asioissa tuomioistuimen on tämän pykälän 1 ja 2 momentissa säädetystä poiketen ilmoitettava ratkaisustaan Oikeusrekisterikeskuksen sijasta Tullille tai Verohallinnolle.

2 luku

Saatavan täytäntöönpano

5 §

Maksutilaisuuden varaaminen

Saatavan ensimmäisenä asteena maksettavaksi määränneen tuomioistuimen tai viranomaisen on varattava maksuvelvolliselle tilaisuus saatavan maksamiseen. Maksutilaisuuden varaa kuitenkin Oikeusrekisterikeskus 1 §:n 3 momentin 8 kohdassa tarkoitettua saatavaa täytäntöön pantaessa, Tulli tai Verohallinto 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua saatavaa täytäntöön pantaessa ja sakkovaatimuksen antava virkamies sakkovaatimuksen käyttämisen yhteydessä.

8 §

Ulosoton hakeminen

Oikeusrekisterikeskuksen on haettava ulosottoa, jos maksukehotusta ei lähetetä tai jos saatavaa ei ole maksettu 6 tai 14 §:ssä tarkoitettussa määräajassa taikka 15 §:ssä tarkoitettussa maksuajassa.

9 §

Ulosottokaaren soveltaminen

Saatavan ulosottoihin tapahtuvaan täytäntöönpanoon sovelletaan, mitä ulosottokaareissa säädetään. Saatavan täytäntöönpanokelpoisuuteen ja raukeamiseen sovelletaan kuitenkin tämän lain ja rikoslain 8 luvun säännöksiä.

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

Ulosottokaaren 3 luvun 33 §:n mukaisessa vireilletuloilmoituksessa on ulosottokaareissa säädetyn lisäksi ilmoitettava, että jollei vankeudeksi muunnettavissa olevaa sakkoa tai uhkasakkoa saada ulosottotoimintaan perityksi, maksuvelvollinen tullaan haastamaan muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin. Ulosottokaaren 4 luvun 6 §:ssä tarkoitetun maksuajan myöntäminen ei edellytä hakijan suostumusta.

14 §

Määräajan antaminen saatavan maksamiseen

Oikeusrekisterikeskus voi maksuvelvollisen hakemuksesta antaa saatavan maksamiseksi enintään kolmen kuukauden määräajan, **jollei maksuvelvollisen aiempi määräaikojen tai maksuaikojen noudattamatta jättäminen ole este määräajan pidentämiselle.**

Määräaikaa ei kuitenkaan saa antaa, jos täytäntöön pantavana on uhkasakkolain nojalla tuomittu uhkasakko. Määräaikaa annettaessa on huolehdittava siitä, ettei saatava raukea tai vanhene.

15 §

Maksuajan myöntäminen

Oikeusrekisterikeskus voi maksuvelvollisen hakemuksesta myöntää saatavalle maksuaikaa enintään vuoden, jos maksuvelvollinen ei **työttömyytensä, taloudellisen tilanteensa, muiden vastaavien** henkilökohtaisten olosuhteidensa tai terveydentilansa vuoksi kykene ilman maksuaikaa maksamaan saatavaa ja **jollei maksuvelvollisen aiempi määräaikojen tai maksuaikojen noudattamatta jättäminen ole este maksuajan myöntämiselle.** Erittäin painavista syistä maksuaikaa voidaan myöntää pitemmäksikin aikaa.

Maksuaikaa ei kuitenkaan saa myöntää, jos täytäntöön pantavana on uhkasakkolain nojalla tuomittu uhkasakko. Maksuaikaa myönnettäessä on huolehdittava siitä, ettei saatava raukea tai vanhene.

Maksuaikaa myönnettäessä maksuvelvolliselle laaditaan maksusuunnitelmaa. Maksuvelvollisen on noudatettava maksusuunnitelmaa. Jos maksuvelvollinen ei noudata maksusuunnitelmaa, maksuaika raukeaa.

16 §

Hakemuksen vaikutus täytäntöönpanoon

Maksamisen määräaikaa tai maksuaikaa koskevan hakemuksen vireilletulo ei keskeytä saatavan täytäntöönpanoa, ellei Oikeusrekisterikeskus päätä täytäntöönpanon keskeyttämisestä hakemuksen käsittelyn ajaksi.

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

17 §

Maksuaikaa koskevan päätöksen muuttaminen ja peruuttaminen

Oikeusrekisterikeskus voi muuttaa maksamisen määräaika tai maksuaikaa koskevaa päätöstä tai peruuttaa sen, jos maksamisen määräajan tai maksuajan myöntämisen edellytyksiä ei enää ole.

21 §

Täytäntöönpanotoimista luopuminen toistaiseksi

Oikeusrekisterikeskus saa luopua toistaiseksi tässä luvussa tarkoitetuista täytäntöönpanotoimista ~~lepäämään~~, jos:

- 1) saatava on enintään 10 euroa; tai
- 2) saatava on enintään 500 euroa ja on kulunut yli viisi vuotta saatavan täytäntöönpanokelpoiseksi tulemisesta.

22 §

Rahamäärän palauttaminen

Jos saatavan maksamiseksi suoritettu rahamäärä on kokonaan tai osaksi maksettava maksuvelvolliselle takaisin ylemmän tuomioistuimen lainvoimaiseksi tulleen ratkaisun takia tai muusta syystä, Oikeusrekisterikeskuksen on palautettava rahamäärä ja maksettava palautetulle rahamäärälle korkoa, joka on kutakin kalenterivuotta edeltävänä puolivuotiskautena voimassa oleva korkolain (633/1982) 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko korotettuna kahdella prosenttiyksiköllä vuodessa suorituspäivästä takaisinmaksupäivään. Palautusta tai korkoa ei makseta, jos se on enintään 10 euroa. Rahamäärän vastaanottaneen viranomaisen on viipymättä tilitettävä palautettava rahamäärä Oikeusrekisterikeskukselle.

23 §

Kuittaaminen

Kuittaamiseen saadaan käyttää myös varoja, jotka olisi suoritettava maksuvelvolliselle tämän lain 42 §:n ja 45 a §:n tai rikoslain 10 luvun 11 §:n 2 momentin perusteella.

23 b §

Muutoksenhaku

Tässä luvussa tarkoitettuun Oikeusrekisterikeskuksen päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa.

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

Oikaisuvaatimus tai valitus maksamisen määräajan antamista koskevaan päätökseen tai maksuaikaa koskevaan päätökseen taikka päätökseen näiden päätösten peruuttamisesta tai muuttamisesta ei keskeytä saatavan täytäntöönpanoa.

3 luku

Sakon muuntorangaistuksen määrääminen

24 §

Muuntorangaistusmenettelyyn ryhtyminen

Maksuvelvollinen on haastettava muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin, jos täytäntöönpanokelpoinen sakko tai uhkasakko voidaan rikoslain 2 a luvun 4 §:n nojalla muuntaa vankeudeksi.

Muuntorangaistuksen määräämisestä ja täytäntöönpanosta yksityishenkilön velkajärjestelyn aikana säädetään yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993).

Muuntorangaistusmenettelyssä noudatetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia (689/1997) jäljempänä 25 ja 26 §:ssä, 28 §:n 1 momentissa sekä 29 ja 30 §:ssä säädetyin poikkeuksin.

25 §

Haastaminen muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin

Maksuvelvollisen kutsuu muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin haastemieslain (505/1986) 1 tai 6 §:ssä tarkoitettu virkamies antamallaan haasteella.

Haasteessa maksuvelvolliselle ilmoitetaan tiedot:

1) siitä, että hänet kutsutaan saapumaan tuomioistuimeen vastaamaan syyttäjän vaatimukseen muuntorangaistuksen määräämisestä;

2) muuntorangaistusvaatimuksen perusteena olevista maksamattomista sakoista ja uhkasakoista;

3) käsittelyajankohdasta- ja paikasta;

4) siitä, että asia voidaan ratkaista hänen poissaolostaan huolimatta;

5) siitä, että hän voi toimittaa kirjallisen vastineen tuomioistuimelle ennen asian käsittelyä;

6) mahdollisuudesta maksaa sakko tai uhkasakko ennen oikeudenkäyntiä;

7) sakon tai uhkasakon maksamista ja maksusuorituksen oikeaa kohdentamista varten tarvittavat tilittiedot ja muut tiedot.

26 §

Käsittelypäivän määrääminen

Asian käsittelypäivä on määrättävä siten, että maksuvelvolliselle jää ennen oikeudenkäyntiä vähintään kuukausi aikaa maksaa muunnettavana oleva sakko tai uhkasakko.

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

Jos maksuvelvollinen on jo haastettu muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin, hänet saadaan muusta sakosta haastaa samaan oikeudenkäyntiin 1 momentissa mainittua lyhyemmälläkin ajalla. Oikeudenkäynnissä läsnä olevaan maksuvelvolliseen voidaan ilman haastamistakin kohdistaa vaatimus muuntorangaistuksen määräämisestä.

28 §

Syyttäjän muuntorangaistusvaatimus

Syyttäjä esittää käräjäoikeudelle vaatimuksen maksamattoman sakon tai uhkasakon muuntamisesta vankeudeksi, kun maksuvelvollinen on haastettu muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin.

Syyttäjä voi jättää vaatimatta muuntorangaistuksen määräämistä maksamattoman sakon sijaan, jos muuntorangaistusta on pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana ottaen huomioon:

- 1) sakotetun henkilökohtaiset olosuhteet tai terveydentila;
- 2) sakotetun osallistuminen sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteisiin; tai
- 3) sakotetulle muusta rikoksesta tuomittu vankeusrangaistus tai yhdyskuntaseuraamus.

Syyttäjä voi jättää vaatimatta muuntorangaistuksen määräämistä maksamattoman uhkasakon sijaan, jos muuntorangaistusta on pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana ottaen huomioon:

- 1) sakotetun henkilökohtaiset olosuhteet tai terveydentila; tai
- 2) sakotetulle tuomittu rangaistus samassa oikeudenkäynnissä, jossa uhkasakko on tuomittu.

29 §

Alueellisesti toimivaltainen käräjäoikeus ja sen kokoonpano

Muuntorangaistuksen määräämistä koskeva asia käsitellään maksuvelvollisen asumis- tai tapaamispaikan käräjäoikeudessa.

Muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa asiassa käräjäoikeus on päätösvaltainen, kun siinä on yksin puheenjohtaja.

30 §

Asian käsittely tuomioistuimessa

Muuntorangaistuksen määräämistä koskeva asia käsitellään käräjäoikeudessa suullisessa pääkäsittelyssä. Maksuvelvollisen on saavuttava käräjäoikeuden suulliseen pääkäsittelyyn, jos hän haluaa tulla kuulluksi. Jos maksuvelvollinen on laillista estettä ilmoittamatta poissa, asia voidaan ratkaista hänen poissaolostaan huolimatta. Maksuvelvollinen voi ennen asian käsittelyä toimittaa kirjallisen vastineen käräjäoikeudelle.

Sakon tuomitsemiseen johtaneen rikosasian asianomistaja ei ole asianosainen muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa oikeudenkäynnissä.

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

31 §

Tuomioistuinkäsittelyn lykkäminen

Tuomioistuin voi lykätä muuntorangaistuksen määräämistä koskevan asian:

- 1) sakon maksutilanteen selvittämistä varten; tai
- 2) rikoslain 2 a luvun 6 §:ssä tai 7 §:ssä tarkoitettujen seikkojen selvittämistä varten.

Käsittelyn tultua lykättyksi 1 momentin nojalla tuomioistuimen on ilmoitettava maksuvelvolliselle uusi käsittelyajankohta ja uhka poissaolon varalta. Ilmoittamista käsittelystä poissa olleelle maksuvelvolliselle ei tarvitse tehdä, jos asiaa lykätään maksutilanteen selvittämistä varten.

32 §

Tuomioistuimen ratkaisu

Tuomioistuimen ratkaisu muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa asiassa on päätös.

Tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa ratkaisustaan Oikeusrekisterikeskukselle säädetään 4 §:ssä.

34 §

Tuomioistuimen tai syyttäjän ratkaisun vaikutus täytäntöönpanoon

Muuntorangaistuksen määräämisen jälkeen vankeudeksi muunnetun sakon tai uhkasakon täytäntöönpanoa ei saa jatkaa ulosottomenettelyssä.

Jos syyttäjä jättää vaatimatta muuntorangaistuksen määräämistä 28 §:n 2 tai 3 momentin nojalla tai tuomioistuin jättää sakon tai uhkasakon muuntamatta rikoslain 2 a luvun 6 tai 7 §:n nojalla, täytäntöönpanoa jatketaan 2 luvussa säädettyssä menettelyssä. Tällaiseen sakkoon tai uhkasakkoon tuomittua ei saa haastaa uudelleen muuntorangaistusmenettelyyn.

35 §

Vankeudeksi muunnetun sakon maksaminen

Muuntorangaistus raukeaa, jos muuntorangaistukseen tuomittu ennen muuntorangaistuksen suorittamisen aloittamista maksaa muunnetuista sakoista suorittamatta olevan rahamäärän kokonaan. Jos täytäntöön pantavana on useita muuntorangaistuksia, tuomitulla on oikeus maksaa sakkonsa kokonaan yhdenkin muuntorangaistuksen osalta, jolloin se muuntorangaistus raukeaa.

Muunnetun sakon tai uhkasakon maksamisesta vankilassa säädetään vankeuslain (767/2005) 2 luvun 7 §:ssä.

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

36 §

Muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtyminen

Kun muuntorangaistuksen määräämistä koskeva ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi tai on pantavissa täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio, Oikeusrekisterikeskuksen on lähetettävä maksuvelvolliselle ilmoitus muuntorangaistuksesta noudattaen, mitä 6 §:ssä säädetään maksukehotuksesta. Ennen jäljempänä 2 momentissa tarkoitettua muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtymistä Oikeusrekisterikeskus voi myöntää maksuvelvolliselle maksuaikaa enintään kuusi kuukautta noudattaen, mitä 15—17 §:ssä säädetään.

Oikeusrekisterikeskuksen on ilman aiheutonta viivästystä haettava Rikosseuraamuslaitokselta muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa, jos maksuvelvollinen ei täytä maksuvelvollisuutta kokonaisuudessaan 1 momentissa tarkoitettussa ilmoituksessa asetetussa määräajassa tai mainitun momentin nojalla myönnetyn maksuajan kuluessa. Oikeusrekisterikeskuksen on kehotettava maksuvelvollista ottamaan yhteyttä Rikosseuraamuslaitokseen muuntorangaistuksen täytäntöönpanemiseksi. Rikosseuraamuslaitoksen on ryhdyttävä muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon noudattaen, mitä vankeuslain 2 luvussa säädetään.

Jos Oikeusrekisterikeskus on hakenut muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa Rikosseuraamuslaitokselta, sen on palautettava osittain suoritettu maksu maksuvelvolliselle. Palauttamisesta säädetään 22 §:ssä. Palautettavalle rahamäärälle ei kuitenkaan makseta mainitussa pykälässä tarkoitettua korkoa.

4 luku

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpano

38 §

Rahamäärään kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpano

Rahamäärään kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon sovelletaan tämän lain 2 luvun säännöksiä. Takavarikoituun rahamäärään kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon sovelletaan kuitenkin tämän luvun esineeseen kohdistuvaa menettämisseuraamusta koskevia säännöksiä.

38 a §

Muun menettämisseuraamuksen täytäntöönpano

Oikeusrekisterikeskuksen on haettava esineeseen kohdistuvan menettämisseuraamuksen, verkkoviestin hävittämismääräyksen ja eläimen tappamismääräyksen täytäntöönpanoa 2 momentissa tarkoitettuja täytäntöönpanotoimista huolehtivalta viranomaiselta, kun seuraamus on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi.

Ulosottolaitos huolehtii kiinteään omaisuuteen, kiinnityskelpoiseen alukseen, kiinnityskelpoiseen ilma-alukseen, kiinnityskelpoiseen autoon tai huoneiston tai rakennuksen

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

hallintaan oikeuttavaan osakeyhtiön osakkeeseen taikka muuhun arvopaperiin kohdistuvan menettämisseuraamuksen sekä verkkoviestin hävittämismääräyksen täytäntöönpanosta. Poliisi, Tulli, Rajavartiolaitos tai Puolustusvoimat huolehtivat muun esineeseen kohdistuvan menettämisseuraamuksen ja eläimen tappamismääräyksen täytäntöönpanosta kunkin viranomaisen tutkimissa rikosasioissa. Puolustusvoimilla on oikeus saada poliisilta virka-apua menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain (89/2025) 186 §:ssä säädetyillä edellytyksillä.

Tässä pykälässä tarkoitettujen menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon sovelletaan 39—43, 43 a—43 d, 44, 45 ja 45 a—45 c §:ää. Ulosottolaitoksen täytäntöönpanemissa asioissa sovelletaan lisäksi ulosottokaaren säännöksiä. Menetetyksi tuomitun esineen tullaukseen sovelletaan lisäksi tullilain (304/2016) 80 §:n 2 momenttia, 82 §:n 3 momenttia ja 84 §:ää.

39 §

Esineeseen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpano ennen tuomion täytäntöönpanokelpoisuutta

Menetetyksi tuomittua esinettä hallussaan pitävä viranomainen voi ryhtyä menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon, vaikka menettämisseuraamusta koskeva ratkaisu ei ole täytäntöönpanokelpoinen, jos esine on helposti pilaantuva, pian häviävä tai arvoltaan nopeasti aleneva taikka siitä aiheutuu huomattavia säilytys- tai hoitokustannuksia.

40 §

Myöhemmän ratkaisun vaikutus menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon

Jos esineeseen kohdistuva menettämisseuraamus on pantu täytäntöön lainvoimaa vailla olevan ratkaisun perusteella, täytäntöönpano ei myöhemmin annetun ratkaisun vuoksi peräydy ennen sen lainvoimaiseksi tuleamista.

41 §

Menetetyksi tuomitun omaisuuden arvioiminen

Valtiolle menetetyksi tuomittu esine, hävitettäväksi määrätty verkkoviesti tai tapettavaksi määrätty eläin on arvioitava ennen kuin täytäntöönpanotoimeen ryhdytään, jos asiaa koskeva ratkaisu ei ole tullut lainvoimaiseksi tai kysymys on kolmannen henkilön oikeudesta ja jos kummassakaan tapauksessa ei asianomaisen viranomaisen ja omaisuuden omistajan tai kolmannen henkilön kesken ole sovittu esineen, verkkoviestin tai eläimen arvosta.

Arvioinnista on laadittava pöytäkirja.

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

42 §

Menettämisseuraamusta koskevan vaatimuksen hylkääminen

Jos tuomioistuimien on lainvoimaisella tuomiolla hylännyt esineeseen kohdistuvaa menettämisseuraamusta tai eläimen tappamismääräystä koskevan vaatimuksen, esine tai tapettavaksi määrätty eläin on palautettava omistajalle tai sille, jolla siihen muuten on oikeus.

Edellä 1 momentissa tarkoitettulla henkilöllä on oikeus saada esineestä tai tapettavaksi määrätystä eläimestä korvaus, jos sen palauttaminen ei täytäntöönpanotoimen suorittamisen tai muun syyn vuoksi ole enää mahdollista. Oikeusrekisterikeskus tekee päätöksen korvauksesta ja suorittaa valtion varoista korvauksen henkilölle. Korvausta koskevaan päätökseen tyytymättömällä on oikeus ajaa kannetta kotipaikkansa käräjäoikeudessa tai Helsingin käräjäoikeudessa. Kanne on saatettava vireille 30 päivän kuluessa siitä, kun asiaa koskeva päätös on annettu henkilölle tiedoksi. Vastaajana asiassa on valtio, jota edustaa Oikeusrekisterikeskus.

43 §

Täytäntöönpanotoimet

Täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomaisella voi myydä menetetyksi tuomitun esineen. Esine voidaan hävittää, jos sitä ei voida myydä sen käyttöä tai myyntiä rajoittavan lainsäädännön tai muun esineen laatuun liittyvän syyn vuoksi taikka jos sen myynti on epätarkoituksenmukaista. Esine voidaan myös ottaa valtion käyttöön, jos se on perusteltua koulutusta, tutkimusta tai museotoimintaa varten taikka muusta vastaavasta syystä.

Täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomaisella voi myydä menetetyksi tuomitun eläimen. Eläin voidaan myös luovuttaa muutoin tai lopettaa, jos eläimen rahallinen arvo on vähäinen tai jos myyminen on muusta syystä epätarkoituksenmukaista. Tapettavaksi määrätty eläin on lopetettava. Eläimen lopettamisesta säädetään eläinten hyvinvoinnista annetussa laissa (693/2023). Kunnaneläinlääkäriin antamasta virka-avusta säädetään eläinten hyvinvoinnista annetun lain 90 §:n 2 momentissa.

Hävittäväksi määrätty verkkoviesti on hävitettävä tuomioistuimen määräyksen mukaisesti.

Valtio ei vastaa tämän lain nojalla myydyin tai muutoin luovutetun esineen tai eläimen puutteista tai virheistä eikä muistakaan ominaisuuksista.

43 a §

Esineen haltuunotto ja säilyttäminen

Täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomaisella ottaa menetettäväksi tuomitun esineen tai tapettavaksi määrätyn eläimen haltuunsa. Jollei siitä aiheudu tuomitulle tuntuvaa haittaa, esine voidaan jättää lukittuun tilaan tai lukittuina tuomitun luokse. Jollei ilmeistä hukkaamis- tai rikoksen jatkamisvaaraa ole, esine tai tapettavaksi määrätty eläin voidaan myös jättää tuomitun haltuun.

Myös sivullisen hallussa oleva, menetettäväksi tuomittu esine tai tapettavaksi määrätty eläin tulee ottaa viranomaisen haltuun menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoa varten.

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

Viranomainen voi vaihtoehtoisesti kieltää sivullista luovuttamasta esinettä edelleen tai sopia sivullisen kanssa esineen tai tapettavaksi määrätyn eläimen säilyttämisestä.

Viranomaisen tulee ottaa haltuunsa myös tuomitulle kuuluvat asiakirjat, joista käy ilmi omistusoikeus menetettäväksi tuomittuun esineeseen tai tapettavaksi määrättyyn eläimeen, sekä kirjalliset panttikirjat ja muut vastaavat menetettäväksi tuomittua omaisuutta koskevat asiakirjat.

Täytäntöönpanoa varten tapahtuva haltuun ottaminen on kirjattava.

43 b §

Esineen etsiminen asunnosta tai muista tiloista

Täytäntöönpanotehtävää suorittava virkamies saa etsiä menetetyksi tuomittua esinettä tai tapettavaksi määrättyä eläintä tuomitulle kuuluvista tai hänen käytössään olevista tiloista 43 a §:ssä tarkoitettua haltuun ottamista varten. Etsintä saadaan tehdä myös sivulliselle kuuluvissa tai hänen käytössään olevissa tiloissa, jos on aihetta olettaa, että menetetyksi tuomittu esine tai tapettavaksi määrätty eläin on siellä.

Tuomitulle kuuluvassa tai hänen käytössään olevassa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa etsintä saadaan tehdä vain, jos on perusteltua aihetta olettaa, että menetetyksi tuomittu esine tai tapettavaksi määrätty eläin on siellä. Sivulliselle kuuluvassa tai hänen käytössään olevassa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa etsintä saadaan tehdä vain, jos on erittäin perusteltua aihetta olettaa, että menetetyksi tuomittu esine tai tapettavaksi määrätty eläin on siellä. Tuomitulle tai sivulliselle on ennen etsintää varattava tilaisuus luovuttaa esine tai tapettavaksi määrätty eläin, jollei välittömiä etsimistoimia voida pitää välttämättöminä.

43 c §

Esineen etsiminen henkilön hallusta

Täytäntöönpanotehtävää suorittava virkamies saa kehottaa tuomittua luovuttamaan yllään tai vaatteissaan olevan menetetyksi tuomitun esineen. Jollei kehotusta noudateta, virkamies saa ottaa esineen haltuunsa, jos hän tietää tai on perusteltua aihetta olettaa, että menetetyksi tuomittu esine on tuomitun yllä tai vaatteissa, ja haltuun ottaminen voi tapahtua puuttumatta loukkaavalla tavalla tuomitun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös menetetyksi tuomittua esinettä, jonka täytäntöönpanotehtävää suorittava virkamies tietää olevan sivullisen yllä tai vaatteissa.

43 d §

Voimakeinot

Täytäntöönpanotehtävää suorittavalla virkamiehellä on menetetyksi tuomitun esineen tai tapettavaksi määrätyn eläimen haltuun ottamiseksi tarvittaessa oikeus avata tai määrätä avaamaan lukkoja ja ovia sekä käyttää muita vastaavia voimakeinoja siinä määrin kuin niitä voidaan olosuhteet huomioon ottaen pitää perusteltuina. Voimakeinojen kohteena olevalle henkilölle on kuitenkin varattava tilaisuus toimia itse, jollei täytäntöönpano sen vuoksi vaarannu.

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

Täytäntöönpanotehtävää suorittavalla virkamiehellä on oikeus käyttää täytäntöönpanotehtävän suorittamiseksi voimakeinoja noudattaen, mitä kutakin viranomaista koskevassa lainsäädännössä säädetään.

44 §

Menettämisseuraamukseen tuomitun kuoleman vaikutus täytäntöönpanoon

Menettämisseuraamukseen tuomitun kuoltua täytäntöönpano on keskeytettävä sen jälkeen, kun esine on otettu valtion haltuun. Täytäntöönpano on jatkettava, jos täytäntöönpanotoimista huolehtivalle viranomaiselle ei neljän kuukauden kuluessa haltuunottamisesta toimiteta todistusta siitä, että täytäntöönpanon raukeamista koskeva asia on rikoslain 8 luvun 16 §:n mukaisesti saatettu kärjääoikeuden ratkaistavaksi, tai jos raukeamista koskeva hakemus on lainvoimaisesti hylätty.

Täytäntöönpano on 1 momentissa säädetyn estämättä jatkettava esineen arvioimisen jälkeen, jos täytäntöönpanoon sovelletaan 39 §:ää,

45 §

Esineen myynti

Menetetyksi tuomittu esine voidaan myydä julkisella huutokaupalla, toimeksiannolla tai vähittäin taikka muulla tavalla.

Myyntissä tulee pyrkiä hyvään tulokseen. Myyntitavan valinnassa tulee ottaa huomioon saatavissa oleva kauppahinta, myynti- ja säilytyskustannukset ja myynnin vaatima aika.

Myynti tulee suorittaa ilman aiheetonta viivytystä.

45 a §

Pantti- ja vakuusoikeudet

Ennen esineeseen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoa täytäntöönpanotoimista huolehtivan viranomaisen tulee selvittää asianomaiseen rekisteriin kirjatut pantti- ja vakuusoikeudet ja erityiset oikeudet, jos myytävänä on esine, johon saattaa kohdistua kirjattu oikeus, sekä vastaavat rekisteriin kirjaamattomat oikeudet, jos on todennäköistä, että esineeseen kohdistuu tällainen oikeus.

Panttioikeuden tai muun vakuusoikeuden rikoslain 10 luvun 4, 5 tai 5 a §:ssä tarkoitettuun, menetetyksi tuomittuun esineeseen saanut saa maksun sen arvosta saamisen erääntymisestä riippumatta. Maksun saamisesta säädetään jäljempänä 45 b §:ssä.

Täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen tekee päätöksen pantti- tai muun vakuusoikeuden raukeamisesta eikä tee 2 momentissa tarkoitettua tilitystä, jos viranomainen katsoo, että pantti- tai vakuusoikeus perustuu sellaiseen varallisuus- tai muuhun järjestelyyn, jolle annettu oikeudellinen muoto ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, ja että sellaista oikeudellista muotoa ilmeisesti käytetään menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon välttämiseksi. Järjestelyn luonnetta arvioitaessa on otettava huomioon menettämisseuraamukseen tuomitun käytettävissä oleva omistajan määräysvaltaan verrattava

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

valta, omistajan toimiin verrattavat toimet sekä menettämisseuraamukseen tuomitun järjestelystä saamat edut ja muut vastaavat seikat.

Raukeamispäätöstä koskeva asia voidaan kanteesta käsitellä riita-asiana Helsingin käräjäoikeudessa tai kantajan kotipaikan käräjäoikeudessa. Vastaajana asiassa on valtio, jota edustaa täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen. Raukeamispäätöstä koskeva kanne on nostettava 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista, muutoin pantti- tai muu vakuusoikeus raukeaa. Täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen voi kirjallisesta hakemuksesta pidentää määräaika, jos siihen on hyväksyttävä syy. Määräajan pidentämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

45 b §

Varojen tilittäminen

Täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomainen tilittää esineen mahdollisesta myynnistä saadut varat Oikeusrekisterikeskukselle.

Ennen varojen tilitystä Oikeusrekisterikeskukselle varoista saadaan vähentää esineen säilytyksestä ja myynnistä menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon aikana aiheutuneet kustannukset.

Jos esineeseen on kohdistunut 45 a §:ssä tarkoitettu oikeus, täytäntöönpanoviranomainen tilittää maksun mainitun oikeuden haltijalle 2 momentissa tarkoitettujen vähennysten jälkeen.

45 c §

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon päätyminen

Edellä 38 a §:ssä tarkoitetun menettämisseuraamuksen täytäntöönpano päättyy, kun:

- 1) täytäntöönpanotoimet on suoritettu loppuun, mahdollinen myyntitulo on tilitetty Oikeusrekisterikeskukselle ja menettämisseuraamuksen määräämistä koskeva ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi;
- 2) menettämisseuraamuksen täytäntöönpanokelpoisuus on rauennut; tai
- 3) täytäntöönpanon päättymiseen on muu laissa säädetty peruste kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu peruste.

54 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

- 1) täytäntöönpanoilmoitukseen 4 §:n 3 momentin nojalla kirjattavista tiedoista;
- 2) maksuvelvolliselle 5 §:n 2 momentin ja 6 §:n 3 momentin nojalla annettavista tiedoista;
- 3) viranomaisten keskinäisestä ilmoitusvelvollisuudesta ja asioiden selvittämisestä;
- 4) muuntorangaistuksen määräämisessä tarvittavien tietojen toimittamisesta syyttäjälle ja syyttäjältä edelleen käräjäoikeudelle;
- 5) täytäntöönpanotoimenpiteiden kirjaamisesta ja niistä ilmoittamisesta.

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Tämän lain 39 ja 43 a—43 d § tulevat kuitenkin voimaan jo 23 päivänä marraskuuta 2026.

Ennen tämän lain voimaantuloa myönnettyyn maksuaikaan sovelletaan ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleita säännöksiä. Ennen tämän lain voimaantuloa vireille tulleeseen sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanoasiaan sovelletaan ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleita säännöksiä, jos tuomitun vankilaan toimittaminen on ollut ulosottomiehen käsiteltävänä tämän lain voimaan tullessa tai jos muuntorangaistukseen tuomitulle on jo määrätty ilmoittautumisaika vankilaan tämän lain voimaan tullessa. Ennen tämän lain voimaantuloa vireille tulleen menettämisseuraamuksen täytäntöönpanotoimista huolehtii se viranomainen, jonka täytäntöönpanavana menettämisseuraamus oli ennen tämän lain voimaantuloa.

2.

Laki

rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rikoslain (39/1889) 10 luvun 11 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 356/2016, sekä
muutetaan 2 a luvun 7 §, 10 luvun 7 §, 17 luvun 23 a §:n 2 ja 3 momentti ja 32 luvun 12 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin ne ovat 2 a luvun 7 § laissa 550/1999, 10 luvun 7 § laissa 875/2001, 17 luvun 23 a §:n 2 ja 3 momentti laissa 14/2011 ja 32 luvun 12 §:n 1 momentti laissa 187/2012, seuraavasti:

2 a luku

Sakosta, muuntorangaistuksesta ja rikesakosta

7 §

Uhkasakon muuntamatta jättäminen

Tuomioistuimien voi jättää maksamattoman uhkasakon sijasta tuomittavan muuntorangaistuksen määräämättä, jos muuntorangaistusta on pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana ottaen huomioon:

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

- 1) sakotetun henkilökohtaiset olosuhteet tai terveydentila;
- 2) sakotetulle tuomittu rangaistus samassa oikeudenkäynnissä, jossa uhkasakko on tuomittu.

10 luku

Menettämisseuraamuksista

7 §

Menettämisseuraamuksen raukeaminen

Tuomioistuin voi menettämiskaatumuksen ratkaistessaan vastaajan suostumuksella määrätä, että menettämiskaatus raukeaa, jos 4 tai 5 §:ssä tarkoitettuun esineeseen tai omaisuuteen tehdään määräajassa tuomiossa mainittavat muutokset, joilla omaisuus tehdään lain mukaiseksi joko merkitsemällä se väärennytyksi, poistamalla tai korjaamalla väärä alkuperämerkintä tai muu merkintä tai tekemällä se käyttökelvottomaksi.

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain 38 a §:n 2 momentissa tarkoitettu täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomaisen valvoo tuomiossa mainittujen velvoitteiden noudattamista ja päättää menettämiskaatumuksen raukeamisesta. Menettämiskaatukseen tuomittu voi valittaa päätöksestä nostamalla asiasta kanteen Helsingin kärjäoikeudessa tai kantajan kotipaikan kärjäoikeudessa. Kanne on nostettava 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Vastaajana asiassa on valtio, jota edustaa täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomaisen. Täytäntöönpanotoimista huolehtiva viranomaisen voi erityisestä syystä jatkaa 1 momentissa tarkoitettua määräaika. Menettämiskaatumuksen raukeamisesta on ilmoitettava Oikeusrekisterikeskukselle.

Menettämiskaatukseen tuomittu vastaa kustannuksista, jotka aiheutuvat muutostöistä ja muutoin tuomion täytäntöönpanosta.

17 luku

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

23 a §

Eläinsuojelurikokseen liittyvä menettämiskaatus

Edellä 1 momentissa tarkoitettu menettämiskaatus tuomitaan syyttäjän vaatimuksesta. Mainittuihin menettämiskaatukseen sovelletaan 10 luvun 1 §:ää ja sakon täytäntöönpanosta annettua lakia. Arvon menettämiseen sovelletaan lisäksi 10 luvun 10 §:ää. Muihin kuin 1 momentissa tarkoitettuihin menettämiskaatukseen sovelletaan, mitä 10 luvussa ja sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään. (Uusi)

Tuomioistuin voi määrätä, että asianosaiselle varataan tilaisuus itse myydä tai muuten luovuttaa omistamansa kiellossa tarkoitettut eläimet. Jos menettämiskaatus kohdistuu

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

eläimiin, jotka omistaa kokonaan tai osaksi muu kuin eläintenpitokieltoon määrätty, tälle voidaan varata tilaisuus noutaa eläimet korvauksetta itselleen. Tuomiossa on asetettava määräaika, jonka kuluessa eläimet on luovutettava tai noudettava. Jos eläimet noudetaan tai luovutetaan tuomion mukaisesti, menettämisseuraamus raukeaa. Menettämisseuraamuksen raukeamiseen sovelletaan lisäksi 10 luvun 7 §:n 2 ja 3 momenttia.

32 luku

Kätkemis- ja rahanpesurikoksista

12 §

Menettämisseuraamus

Omaisuus, joka on ollut 6, 7 tai 9 §:ssä tarkoitettuna rikoksen kohteena, on tuomittava valtiolle menetetyksi. Menettämisseuraamukseen sovelletaan, mitä 10 luvussa ja sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään menettämisseuraamuksesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

ulosottokaaren 4 luvun 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään ulosottokaaren (705/2007) 4 luvun 8 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

4 luku

Ulosmittaus

8 §

Ulosmittauksen kohde

Esinettä ei voida ulosmitata, jos se on tuomittu menetetyksi valtiolle rikoslain 10 luvun nojalla. Jos menetetyksi tuomittu esine on ulosmitattu, ulosmittaus raukeaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

tullilain 80 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tullilain (304/2016) 80 §:n 1 momentti ja
lisätään lain 80 §:ään uusi 4 momentti, seuraavasti:

80 §

Tullihuutokaupalla tai muulla tavoin myytävät tavarat

Tulli myy julkisella tullihuutokaupalla tavarahan, joka on:

- 1) luovutettu valtiolle;
 - 2) väliaikaisesti varastoitu ja jota ei ole asetettu tullimenettelyyn tai jälleenviety koodeksin 149 artiklassa säädetyssä määräajassa;
 - 3) tullivalvonnassa ja jota ei voida luovuttaa koodeksin 198 artiklan 1 kohdan b alakohdassa mainitusta syystä;
 - 4) jätetty noutamatta kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun Tulli on tehnyt päätöksen tavarahan luovutuksesta vapaaseen liikkeeseen;
 - 5) jäänyt lainvoimaisen päätöksen nojalla Tullin haltuun.
-

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002). Menetetyksi tuomitun esineen täytäntöönpanossa sovelletaan lisäksi tämän pykälän 2 momenttia ja tämän lain **82 §:n 3 momenttia ja** 84 §:ää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 2 luvun 11 §:n 1 momentti seuraavasti:

2 luku

Tullin toimivaltuudet tullirikostorjunnassa

11 §

Täytäntöönpano

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta annetun lain (897/2013) 13 § seuraavasti:

13 §

Menettämisseuraamus ja takavarikoinnin kustannukset

Menettämisseuraamuksesta säädetään rikoslain 10 luvussa. Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002).

Toimijan on suoritettava valtiolle ne kustannukset, jotka aiheutuvat puutavaran tai puutuotteiden varastoinnista takavarikoinnin aikana.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut kustannukset saadaan vähentää myydyn puutavaran tai puutuotteiden hinnasta. Toimijan on kuitenkin suoritettava valtiolle ne kustannukset, joita ei saada katetuiksi myynnistä saatavilla varoilla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

autokiinnityslain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan autokiinnityslain (810/1972) 15 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1156/2013, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

15 §

Jos rekisteriin merkitty auto ulosmitataan, pannaan takavarikkoon tai vakuustakavarikkoon, tuomitaan menetetyksi valtiolle taikka jos omistajan omaisuus luovutetaan konkurssiin, on siitä sekä päivästä, jona ulosmittaus tai takavarikko on toimitettu, vakuustakavarikko määrätty, menettämisseuraamus tuomittu tai konkurssi alkanut, tehtävä merkintä rekisteriin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

alusrekisterilain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan alusrekisterilain (512/1993) 9 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 545/2021, seuraavasti:

9 §

Rekisteriin tehtävät merkinnät

Rekisteriin merkitään myös alukseen vahvistetut kiinnitykset sekä siihen kohdistuva ulosmittaus, menettämisseuraamus, takavarikko ja vakuustakavarikko sekä omistajan konkurssiin asettaminen samoin kuin näitä tietoja koskevat muutokset. Jos kyseessä on 2 momentin 6 kohdassa tarkoitettu alus, rekisteriin ei kuitenkaan merkitä alukseen vahvistettuja kiinnityksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

huoneistotietojärjestelmästä annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan huoneistotietojärjestelmästä annetun lain (1328/2018) 7 §:n 1 momentti seuraavasti:

7 §

Ulosmittaus, turvaamistoimenpide, konkurssi ja yrityksen saneeraus

Osakkeeseen kohdistuva ulosmittaus, menettämisseuraamus ja turvaamistoimenpide merkitään osakehuoneistorekisteriin asianomaisen viranomaisen ilmoituksesta. Merkinnässä on yksilöitävä peruste, jonka nojalla merkintä on tehty.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

liikenteen palveluista annetun lain 219 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 219 §:n 3 momentin 4 kohta, sellaisena kuin se on laissa 301/2018, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

219 §

Yleiset liikenneasioiden rekisteriin tallennettavat tiedot

Rekisteriin saa tallentaa lisäksi rekisterin käyttötarkoituksen kannalta välttämättömät tiedot luonnollisten henkilöiden, oikeushenkilöiden tai liikennevälineiden:

4) konkurssista, velkajärjestelystä, yrityssaneerauksesta, ulosotosta, takavarikosta, vakuustakavarikosta ja menettämisseuraamuksesta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

11.

Laki

tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan annettuun lakiin (373/2010) uusi 1 a § seuraavasti:

1 a §

Velvollisuus ilmoittaa menettämisseuraamusta koskevasta ratkaisusta

Tuomioistuimen tulee heti ilmoittaa:

1) kiinteistön ja kirjatun erityisen oikeuden sekä muun kiinnityskelpoisen omaisuuden menetetyksi tuomitsemisesta asianomaiselle rekisteriviranomaiselle;

2) huoneistotietojärjestelmästä annetussa laissa (1328/2018) tarkoitettuun osakehuoneistorekisteriin kuuluvan osakkeen menetetyksi tuomitsemisesta Maanmittauslaitokselle;

3) patentin ja muun rekisteröidyn aineettoman oikeuden menetetyksi tuomitsemisesta asianomaiselle rekisteriviranomaiselle;

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2026 vp

4) arvo-osuuden ja arvo-osuuteen kohdistuvan oikeuden menetetyksi tuomitsemisesta asianomaiselle arvo-osuusrekisterin pitäjälle;

5) vakioidun option ja termiinin menetetyksi tuomitsemisesta kyseistä johdannaistiliä hoitavalle välittäjälle ja muussa tapauksessa asianomaiselle optioyhteisölle;

6) muun kuin 1—5 kohdassa tarkoitetun omaisuuden menetetyksi tuomitsemisesta muuhunkin julkiseen rekisteriin, jos tällaiseen rekisteriin voidaan tallettaa tieto menetetyksi tuomitsemisesta.

Ilmoitus on tehtävä myös menetetyksi tuomitsemista koskevan ratkaisun kumoamisesta, kun ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 27.5.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juho Eerola ps
varapuheenjohtaja Sandra Bergqvist r
jäsen Pekka Aittakumpu ps
jäsen Mari Holopainen vihr
jäsen Jessi Jokelainen vas
jäsen Aleksi Jäntti kok
jäsen Anette Karlsson sd
jäsen Mari Kaunistola kok
jäsen Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Rami Lehtinen ps
jäsen Timo Mehtälä kesk
jäsen Susanne Päivärinta kok
jäsen Mika Riipi kesk
jäsen Joakim Vigelius ps
jäsen Juha Viitala sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mikko Monto